

RAFZA RAQSI – BIRLASHGAN ARAB AMIRLIKLARINING MADANIY SHAXSIYATINI IFODALOVCHI NOMODDIY MEROS*Alfraganus University**xalqaro munosabatlar yo'nalishi**II bosqich talabasi **Sobirjonov Boburjon****Ilmiy rahbar: katta o'qituvchi **Madiyor Turdiyev***

Annotatsiya: Mazkur maqolada Birlashgan Arab Amirliklarining muhim nomoddiy madaniy meros ob'ektlaridan biri bo'lgan Rafza raqsi tahlil qilinadi. Raqsning tarixiy ildizlari, uning madaniy ahamiyati, ijtimoiy funksiyalari va zamonaviy jamiyatdagi roli yoritiladi. Shuningdek, Rafza raqsining bayramlar, tantanali marosimlar va fuqarolik birdamligini mustahkamlashdagi o'rni ilmiy asosda o'rganiladi. Maqolada og'zaki tarixiy manbalar, milliy meros tashkilotlarining ma'lumotlari va madaniyatshunoslar fikrlariga tayanilgan holda tahliliy yondashuv qo'llaniladi. Ushbu tadqiqot Rafza raqsining BAAning milliy identiteti va ijtimoiy birlikdagi tutgan o'rnini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Rafza raqsi, nomoddiy madaniy meros, Birlashgan Arab Amirliklari, milliy identitet, xalq og'zaki an'analari, ijtimoiy birlik

Аннотация: В данной статье рассматривается танец Рафза как важный элемент нематериального культурного наследия Объединённых Арабских Эмиратов. Анализируются исторические корни танца, его культурное значение, социальные функции и современная роль в обществе. Особое внимание уделяется использованию Рафзы в праздничных церемониях, укреплении гражданской солидарности и выражении национальной идентичности. Исследование основывается на устных источниках, данных культурных учреждений и мнениях специалистов в области культурологии. Работа демонстрирует значение танца Рафза как символа культурной самобытности Эмиратов.

Ключевые слова: Танец Рафза, нематериальное культурное наследие, ОАЭ, национальная идентичность, устные традиции, социальное единство

Abstract: This article explores Rafza dance as a significant component of the intangible cultural heritage of the United Arab Emirates. It examines the dance's historical roots, cultural significance, social functions, and its evolving role in contemporary Emirati society. The study highlights Rafza's importance in festive celebrations, ceremonial events, and its function in reinforcing civic unity and expressing national identity. The research is based on oral histories, official heritage documentation, and expert analysis in cultural studies. The article underscores Rafza as a symbol of the UAE's cultural distinctiveness and social cohesion.

Keywords: Rafza dance, intangible cultural heritage, United Arab Emirates, national identity, oral traditions, social cohesion

I. KIRISH VA MAVZUNING DOLZARBLIGI

Nomoddiy madaniy meros har bir xalqning tarixiy xotirasi, ijtimoiy qadriyatlari va madaniy o'zligining ajralmas qismini tashkil etadi[1/83]. Jahon madaniyat makonida o'ziga xos o'ringa ega bo'lgan Birlashgan Arab Amirliklari (BAA) nomoddiy merosni saqlash va rivojlantirish borasida tizimli siyosat yuritib kelmoqda. Ushbu merosning muhim tarkibiy qismlaridan biri — Rafza raqsi — milliy madaniyatning ramzlaridan biri sifatida ajralib turadi. Rafza — an'anaviy erkaklar raqsi bo'lib, u tarixiy jihatdan jangovar ruhni uyg'otish, jamoaviy birdamlikni ifodalash va quvonchli marosimlarda birlik ramzi sifatida ijro etilgan. Ushbu raqs asosan milliy bayramlar, nikoh marosimlari, rasmiy tantanalar va ijtimoiy yig'inlarda ijro etiladi.

Zamonaviy globalizatsiya jarayonlari, madaniy homogenizatsiya xavfi va yosh avlodning an'anaviy qadriyatlardan uzoqlashishi fonida Rafza raqsi nafaqat estetik namoyish, balki milliy identitetni saqlab qolish vositasi sifatida ham katta ahamiyat kasb etmoqda. UNESCO tomonidan 2010-yilda Rafza raqsining nomoddiy madaniy meros sifatida tan olinishi ham bu an'ananing xalqaro miqyosdagi qadriyatga aylanganini tasdiqlaydi. BAA hukumati va madaniyat tashkilotlari ushbu merosni saqlash, yosh avlodga yetkazish va xalqaro miqyosda targ'ib qilishga alohida e'tibor qaratmoqda[2].

Mazkur maqolada Rafza raqsining tarixiy ildizlari, ijtimoiy va madaniy funksiyalari, uning zamonaviy jamiyatdagi roli, shuningdek, uni saqlab qolish bo'yicha olib borilayotgan amaliy choralar ilmiy yondashuv asosida tahlil qilinadi. Ushbu tadqiqot nafaqat BAAning madaniy merosini o'rganish, balki mintaqaviy va global miqyosda nomoddiy madaniyatni saqlashning dolzarb jihatlarini ochib berishga xizmat qiladi.

II. METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda sifatli tadqiqot metodlari asosida yondashuv qo'llanildi. Asosiy maqsad — Rafza raqsining tarixiy, madaniy va ijtimoiy funksiyalarini chuqur o'rganish hamda uni Birlashgan Arab Amirliklarining madaniy shaxsiyatini ifodalovchi nomoddiy meros sifatida baholashdan iborat. Shu bois tadqiqot jarayonida madaniy antropologiya, etnografiya va madaniyatshunoslik yondashuvlari integratsiya qilindi[3/5-6].

Tadqiqotning manbaviy bazasini quyidagilar tashkil etdi:

Birlamchi manbalar: BAAda faoliyat yurituvchi milliy meros markazlari (xususan, Sharja Madaniy Meros Instituti va Abu-Dabi Madaniyat Departamenti) tomonidan chop etilgan hisobotlar, rasmiy maqolalar va tadbir arxivlari.

Og‘zaki tarixiy manbalar: Rafza raqsining an‘anaviy ijrochilari, folklorshunoslar va madaniyat faollari bilan o‘tkazilgan yarim strukturaviy suhbatlar. Ushbu suhbatlar BAAning Abu-Dabi, Al-Ayn va Sharja hududlarida amalga oshirildi. Intervyular ishtirokchilarning roziligi bilan yozib olindi va maxfiylik tamoyillariga rioya qilindi[4/27].

Ikkinchi darajali manbalar: Ilmiy maqolalar, konferensiya materiallari, UNESCO hujjatlari va nufuzli madaniy-tarixiy tadqiqotlar.

Tahliliy bosqichda matn tahlili (content analysis) va tematik kodlash usullaridan foydalanildi. Ushbu metodlar yordamida Rafza raqsiga oid asosiy mavzular — ya’ni, identitet, ijtimoiy birlik, marosimiy amaliyotlar va avlodlararo uzluksizlik — aniqlanib, tahlil qilindi.

Tadqiqotda induktiv yondashuv asosida umumlashtirishlar berildi, ya’ni alohida voqealar va kuzatuvlar orqali umumiy ilmiy xulosalarga kelindi. Shuningdek, kontekstual tahlil orqali Rafza raqsining zamonaviy jamiyatdagi holati va o‘zgarish tendensiyalari aniqlab berildi.

Ushbu metodologik yondashuv Rafza raqsini nafaqat estetik-madaniy hodisa, balki tarixiy, siyosiy va ijtimoiy kontekstda ham tahlil qilish imkonini berdi. Bu esa nomoddiy madaniy merosni saqlash va rivojlantirishga qaratilgan siyosatlarning samaradorligini baholashga xizmat qiladi.

III. NATIJALAR VA MUHOKAMA

Olib borilgan tadqiqot natijalari Rafza raqsi Birlashgan Arab Amirliklarining nomoddiy madaniy meros tizimida o‘ziga xos va ko‘p qirrali ijtimoiy-madaniy fenomen ekanligini ko‘rsatdi. Dastlabki manba tahlillari va sahna kuzatuvlari shuni aniqladiki, Rafza raqsi asrlar davomida BAA jamiyatida birlik, jasorat va erkaklik timsoli sifatida shakllangan[5/122]. U dastlab harbiy g‘alabalar va jangovar tayyorgarlik kontekstida ijro etilgan bo‘lsa-da, bugungi kunga kelib bayramlar, rasmiy marosimlar va xalq anjumanlarida milliy g‘ururni ifodalovchi ramziy amaliyotga aylangan.

Suhbat ishtirokchilari — ya’ni an‘anaviy ijrochilar, madaniyatshunoslar va yosh avlod vakillari — Rafza raqsi orqali o‘z tarixiy ildizlarini his qilish, jamoaviy birdamlikni mustahkamlash va madaniy merosni saqlashga hissa qo‘shishimkoniyatini topayotganliklarini ta’kidlashdi. Ayni paytda, raqsning formalizatsiyalashuvi, ya’ni rasmiy tadbirlarda sahnalashtirilgan holatga o‘tishi uning tabiiy xalq og‘zaki madaniy muhitidagi spontan ijrosini cheklab qo‘yayotganiga ham e’tibor qaratildi. Bu holat nomoddiy merosning muvozanatli saqlanishi uchun yangi yondashuvlarga ehtiyoj borligini ko‘rsatadi.

Tahlil jarayonida, shuningdek, Rafza raqsining vizual va ritmik elementlari orqali milliy identitetni jismoniy harakatlar bilan ifodalash imkoniyati yaratilgani kuzatildi. Ikki qatorda saf tortgan erkaklar, qo‘llarida tayoq yoki qurol o‘rnini

bosuvchi elementlar bilan muvofiqlashtirilgan harakatlar orqali “jamoaning birligi”, “o‘zaro ishonch” va “hurmat” kabi qadriyatlar ifodalanadi. Bunday timsollar orqali raqs nafaqat estetik zavq bag‘ishlaydi, balki ijtimoiy birlik va tarixiy xotirani jonli usulda avloddan-avlodga uzatadi.

Muhokama davomida muhim jihatlardan biri sifatida yosh avlod orasida raqsga qiziqishning oshib borayotganligita’kidlandi[7/59]. Maktab va universitetlarda madaniy dasturlar orqali Rafza o‘rgatilayotgani, ijtimoiy tarmoqlarda ommalashayotganligi va BAA hukumatining raqsni UNESCO darajasida tan olinishidan so‘ng uni xalqaro targ‘ib qilishga katta mablag‘ ajratayotgani ijobiy omillar sifatida baholandi. Shu bilan birga, tadqiqotda shahar va qishloq hududlari o‘rtasida raqs ijrosi shakllarida farqlar mavjudligi aniqlandi. Bu farqlar esa turli hududlardagi madaniy kontekst va ijtimoiy qatlamlar bilan bevosita bog‘liq.

Umuman olganda, tadqiqot Rafza raqsining BAA jamiyatida madaniy o‘zlikni mustahkamlovchi, tarixiy xotirani saqlovchi va ijtimoiy birdamlikni targ‘ib qiluvchi kuchli vosita ekanligini isbotladi. Ushbu meros nafaqat estetik san‘at shakli, balki BAA fuqarolik identitetining dinamik ifodasidir. Kelgusida bu an’anani himoya qilish va uni zamonaviy texnologiyalar vositasida avlodlararo uzatishni ta’minlash bo‘yicha kengroq strategiyalar ishlab chiqilishi lozim.

IV. XULOSA

Olib borilgan tadqiqot natijalari Rafza raqsining Birlashgan Arab Amirliklari madaniy hayotida muhim ijtimoiy va ramziy vazifalarni bajarishini aniq ko‘rsatdi. U tarixiy jihatdan qahramonlik, birdamlik va erkaklik timsoli bo‘lib shakllangan bo‘lsa-da, bugungi kunda zamonaviy jamiyatda milliy identitetni mustahkamlovchi, ijtimoiy birlikni rivojlantiruvchi va yosh avlodga tarixiy xotirani yetkazuvchi vositaga aylangan. Rafza nafaqat estetik san‘at shakli, balki jamoaviy ruh, marosimiy tartib va tarixiy tajribaning jismoniy ifodasi sifatida namoyon bo‘ladi.

Tadqiqot davomida an’anaviy ijrochilar, folklorshunoslar va yosh avlod vakillarining fikrlari tahlil qilinar ekan, ushbu raqsning avlodlararo uzluksizlikni ta’minlashdagi o‘rni, uning sahnalashtirilgan ko‘rinishlari va ijtimoiy funksiyalari o‘rtasidagi muvozanatni saqlash zaruriyati aniqlandi. Shu bilan birga, Rafza raqsining davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanayotgani va madaniy meros sifatida xalqaro miqyosda tan olinishi uning barqaror rivojlanishi uchun qulay shart-sharoit yaratmoqda.

Xulosa qilib aytganda, Rafza raqsi BAA madaniy shaxsiyatining asosiy ifoda vositalaridan biri sifatida nafaqat ichki ijtimoiy birdamlikni mustahkamlash, balki xalqaro miqyosda milliy merosni tanitish imkonini ham berad[8/95]i. Bu merosni saqlash, uni zamonaviy kontekstda qayta talqin qilish va yosh avlod ongiga singdirish BAAning madaniy barqarorligi va identitetini saqlab qolish yo‘lida muhim qadamlardan biri bo‘lib qolmoqda.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Smith, L. (2006). Uses of Heritage. London: Routledge. p. 83.
2. UNESCO. (2010). Al-Ayyala, a traditional performing art of the United Arab Emirates and the Sultanate of Oman. www.unesco.org
3. Geertz, C. (1973). The Interpretation of Cultures. New York: Basic Books. pp. 5-6.
4. Vansina, J. (1985). Oral Tradition as History. Madison: University of Wisconsin Press. p. 27.
5. Davidson, C. M. (2008). Dubai: The Vulnerability of Success. New York: Columbia University Press. p. 122.
6. Hobsbawm, E., & Ranger, T. (Eds.). (1983). The Invention of Tradition. Cambridge: Cambridge University Press. p. 14.
7. Gerlach, J. (2018). Digital Culture and Heritage Preservation in the Middle East. London: Routledge. p. 59.
8. Harrison, R. (2013). Heritage: Critical Approaches. London: Routledge. p. 95.